

30 252 Toekomstvisie agrarische sector

31 532 Voedingsbeleid

Nr. 211 Brief van de minister van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 2 oktober 2025

Met deze brief informeer ik de Tweede Kamer over de toezegging die ik heb gedaan in mijn Kamerbrief van 12 mei 2025 (Kamerstuk 30 252, nr. 205) om naar aanleiding van het afronden van de Bean Deal en het scenario voor een mogelijk vervolg daarop te onderzoeken met welke acties de teelt en afzet van eiwitrijke gewassen, binnen de daarvoor beschikbare financiële middelen, gestimuleerd kunnen worden.

Hiermee geef ik ook invulling aan de volgende moties:

- motie Beckerman om de teelt van soja en andere eiwitrijke gewassen binnen Nederland te bevorderen en te zorgen dat het aantrekkelijker wordt deze producten meer te gebruiken dan de geïmporteerde van buiten de EU en de Kamer daartoe plannen te presenteren (Kamerstuk 36 518, nr. 12).
- motie van de leden Podt en Vedder over het maximaal benutten van de Bean Deal voor de Nationale Eiwitstrategie en om met ketenpartijen te werken aan ketenafspraken (Kamerstuk 30 252, nr. 203 t.v.v. Kamerstuk 30 252, nr. 197);

De in 2020 gelanceerde Nationale Eiwitstrategie (NES) heeft als doel om de komende vijf tot tien jaar bij te dragen aan de vergroting van de zelfvoorzieningsgraad van Nederland en de Europese Unie op het gebied van eiwitten, op een duurzame manier die bijdraagt aan de gezondheid van mens, dier en natuurlijke omgeving. Daarmee kan de import van eiwitrijke gewassen van buiten Europa worden beperkt.

Mede naar aanleiding van de motie Beckerman heeft Wageningen Social & Economic Research onderzoek uitgevoerd naar alternatieven voor import van soja van buiten de EU. Uit de resultaten blijkt dat minder dan 1% van de wereldwijde jaarlijkse productie van soja (ruim 300 miljoen ton) in Nederland gebruikt wordt. In de EU en Nederland wordt meer dan 90% van de soja gebruikt in diervoeders. Het gebruik van soja in diervoeders is

aantrekkelijk vanwege de beschikbaarheid, de lage prijs, het hoge eiwitgehalte en de optimale aminozuursamenstelling. In Nederland wordt minder dan 10% van de soja gebruikt voor humane consumptie, inclusief het gebruik van sojaolie in de voedings- en genotmiddelenindustrie. Een paar procent van de soja wordt gebruikt voor tofu, tempé en andere vleesvervangers zoals consumenten die in de schappen van de supermarkt tegenkomen. De soja in deze producten is volledig afkomstig uit de EU.

Ongeveer een kwart van het ruw eiwit in diervoeders in de EU wordt geïmporteerd van buiten de EU. Sojaschroot is de belangrijkste eiwitrijke grondstof. De uitwisselbaarheid tussen grondstoffencategorieën in diervoeders is beperkt vanwege verschillen in eiwitgehalte en aminozuursamenstelling. Maar ook binnen grondstofcategorieën kunnen aanzienlijke verschillen in eiwitgehalte bestaan. Zo loopt bij bijvoorbeeld peulvruchten het eiwitgehalte op van voedererwten (ruim 20%) via veldbonen (ruim 25%) naar lupinen (ruim 30%). De EU heeft een lage zelfvoorzieningsgraad in eiwitrijke diervoedergrondstoffen en is voor twee derde van haar behoefte afhankelijk van import. Er wordt veel onderzoek gedaan naar en geëxperimenteerd met peulvruchten maar in de praktijk zijn peulvruchten minder dan 1% van de diervoedergrondstoffen in de EU. Peulvruchten zijn minder beschikbaar, minder eiwitrijk en duurder dan sojaschroot.

Een aantal ketens en nichemarkten stelt al eisen aan de herkomst van of het gebruik van soja in diervoeders. Zo hebben diverse partijen verenigd in de Duurzame Zuivelketen (DZK) afspraken gemaakt over de herkomst van eiwitrijke grondstoffen in diervoeders.

Als onderdeel van de NES is in 2022 een Green Deal Vlinderbloemigen (oftewel de Bean Deal) opgezet. Green Deals zijn afspraken tussen de Rijksoverheid en andere partijen, die helpen om duurzame plannen uit te voeren. Bijvoorbeeld op het gebied van energie, klimaat, water, grondstoffen, biodiversiteit, mobiliteit, biobased economy, en voedsel. De rol van de Rijksoverheid in een Green Deal is het wegnemen van knelpunten die het maken van duurzame plannen verhinderen. Bijvoorbeeld door wet- en regelgeving aan te passen of partijen samen te brengen. In 2022 zijn 56 partijen uit de gehele eiwitketen (Rijksoverheid, regionale overheden en ketenpartijen) toegetreden tot de Bean Deal. Per januari 2024 zijn er nog eens 16 nieuwe partijen bij gekomen. Doel van de Bean Deal was opschaling van de Nederlandse teelt en verwerking van eiwitrijke gewassen, primair bestemd voor humane consumptie, met een focus op stikstofbindende vlinderbloemigen. Met de deelnemende partijen was afgesproken dat de Bean Deal

zou eindigen op 14 juli 2025. Op 28 augustus 2025 is de Bean Deal afgesloten met een bijeenkomst in Zeeland.

Deelnemende partijen aan de Bean Deal hebben zich bij de start van de Bean Deal gecommitteerd aan verschillende inspanningen op het gebied van effectieve ketensamenwerking voor onder andere Nederlandse veldbonen, lupinebonen en sojabonen. Binnen de Bean Deal is gewerkt aan kennisuitwisseling over teelt en veredeling en aan het vergroten van de verwerkingscapaciteit. Daarnaast heeft een groot aantal partijen zich ingezet voor initiatieven rondom marktactivatie. Vanuit een groeiend begrip en vertrouwen tussen partijen zijn een groot aantal initiatieven en programma's gestart met als doel kansen en belemmeringen aan te pakken.

Voorbeelden zijn de verwerking van Nederlandse veldbonen door Cosun Protein tot een smaak- en aromaneutraal plantaardig eiwit dat gebruikt kan worden voor zuivelalternatieve producten, of gebruik van Nederlandse veldbonen als grondstof voor de productie van plantaardige vleesvervangers door ME-AT. Maar ook de afzet van Nederlandse lupinebonen door telers van Lekker Lupine en LuPeel aan Boon, Ekoplaza, Compass Group, Vermaat en Oregional Streekproducten of Nederlandse lupinebonen voor de verwerking tot meel voor bakkerijproducten. Nederlandse kikkererwten verwerkt in humus door Groentegoed is een ander mooi voorbeeld. Maar ook onderzoek en het onderwijs hebben een belangrijke rol gespeeld binnen de Bean Deal.

Begin 2023 heeft mijn voorganger een ketenregisseur Bean Deal aangesteld. De rol van de ketenregisseur was het leggen van verbindingen tussen deelnemers aan de Bean Deal en het zorgen voor versnelling waar deze noodzakelijk was, om de doelen van de Bean Deal te halen. Daarbij ging het om het stimuleren, onderling afstemmen en het bewaken van de integraliteit. Ook moest de ketenregisseur het collectief bewaken, vooruit bewegen en ervoor zorgen dat er nieuwe initiatieven ontstonden die bijdroegen aan het doel van de Bean Deal. De ketenregisseur Bean Deal heeft op mijn verzoek een eindrapportage opgeleverd over de resultaten die behaald zijn in de afgelopen drie jaar, de kansen en belemmeringen en de manier waarop de Bean Deal een vervolg krijgt. Deze eindrapportage is met deze Kamerbrief mee gestuurd.

Belangrijkste resultaten en vervolgstappen

Vlinderbloemigen zijn goed voor bodem en biodiversiteit. Ze binden stikstof uit de lucht en kunnen daarmee leiden tot een besparing op (kunst)mest. Vlinderbloemigen verbeteren daarnaast de bodemstructuur, en door de bloeiwijze wordt de lokale biodiversiteit vergroot. Om de teelt van eiwitrijke gewassen te

stimuleren is de eco-activiteit 'stikstofbindend gewas' in de eco-regeling van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) opgenomen. Dat heeft er in geresulteerd dat het areaal peulvruchten in 2023 t.o.v. 2022 sterk is toegenomen. Vooral de teelten van soja en veldbonen groeiden fors in areaal. Door het natte najaar van 2023 en voorjaar van 2024, en door onzekerheid over de waarde van de eco-activiteit 'stikstofbindend gewas' en de afzet en prijsvorming, daalde het areaal peulvruchten weer. In 2025 was het areaal peulvruchten vergelijkbaar met 2024. De cijfers laten zien dat het aantal bedrijven dat peulvruchten teelt en het areaal vanaf 2023 hoger is dan in eerdere jaren.

Uit drie jaar Bean Deal blijkt vooral dat achterblijvende marktvraag het opschalen van de teelt van vlinderbloemigen in Nederland belemmert. Inkooprijzen op de wereldmarkt zijn zodanig laag dat Nederlandse telers op verkoopprijs niet kunnen concurreren, en belemmeren een groot deel van de afnemers om lokaal geteelde peulvruchten uit Nederland in te kopen tegen een hogere prijs. Daarom zet ik in op meer samenwerking tussen ketenpartijen. Hierbij zie ik ketentransparantie als middel om inzichtelijk te maken welke prestaties de Nederlandse boeren nu al leveren aan de verschillende opgaven, en hoe ketenpartijen hier concreet aan mee (gaan) betalen. Daarom ben ik blij met het initiatief Plant Protein Forward wat in 2024 binnen de Bean Deal is opgestart. Dit programma van Rabobank, Foodvalley en het provinciaal Eiwitnetwerk NL beoogt door middel van ketentransparantie en het inzetten van ketenversterkers, professionals die goed bekend zijn in de wereld van retail en food, nieuwe marktkansen te creëren voor lokale plantaardige eiwitten. True value language maakt verborgen kosten en opbrengsten van de landbouw zichtbaar en leidt tot ketentransparantie. Plant Protein Forward heeft intussen geleid tot diverse succesvolle afspraken tussen Nederlandse telers en afnemers zoals verse Edamame-boontjes en soja-yoghurt bij de Jumbo en deals voor lupine en veldbonen.

Ik zie daarnaast een belangrijke rol weggelegd voor de in 2022 opgerichte Producentenorganisatie (PO) Eiwitboeren van Nederland om de teelt, productie en consumptie van vlinderbloemigen te stimuleren. Deze PO werkt samen met ketenpartijen aan een nieuwe, door waarde gedreven en transparante keten voor plantaardige eiwitten van Nederlandse bodem, waarin de toegevoegde waarde van deze producten financieel tot uitdrukking komt in een toekomstbestendige verkoopprijs. De PO Eiwitboeren van Nederland wil zich ontwikkelen tot een professionele producentenorganisatie die de telers in Nederland ondersteunt met kennis, vaardigheden en prijsafspraken.

Naast het creëren van nieuwe marktkansen is het ook belangrijk de consumptie van plantaardige eiwitten te stimuleren. Peulvruchten kunnen daarin een belangrijke rol spelen omdat ze veel eiwitten, vezels, ijzer, B-vitamines en andere mineralen zoals magnesium en kalium bevatten. Uit de meest recente cijfers blijkt dat Nederlanders maar 7 gram peulvruchten per dag eten, en gemiddeld worden peulvruchten bijna twee keer per maand gegeten (bron Voedingscentrum). Het Voedingscentrum adviseert om minimaal één keer per week peulvruchten te eten. Het stimuleren van de consumptie van peulvruchten naar minimaal 100 gram per persoon per week draagt bij aan een gezonde balans. Om de consumptie te stimuleren werd in 2023 het initiatief Bean Meal gelanceerd; een activatieweek rond de internationaal erkende Wereldpeulvruchtendag. Het doel van Bean Meal is het vergroten van de consumptie van peulvruchten, in bewerkte of onbewerkte vorm, bij voorkeur van Nederlandse bodem. Een mooi initiatief waar veel partijen uit de eiwitketen bij betrokken zijn en wat ik afgelopen edities financieel heb ondersteund. Cijfers laten zien dat er in de weken na de activatieweek een toename van verkopen in volume is.

Geconcludeerd kan worden dat de Bean Deal de afgelopen drie jaar de kracht van samenwerking heeft laten zien. Er is veel bereikt maar er zijn ook nog veel uitdagingen. De ketenregisseur heeft het afgelopen half jaar met betrokken partijen uit de Bean Deal ambities, kansen en aanbevelingen geformuleerd en een scenario voor een vervolg opgesteld. Het is verheugend om te zien dat er draagvlak is bij partijen om verder te werken aan het opschalen van de Nederlandse teelt en verwerking van eiwitrijke gewassen, primair bestemd voor humane consumptie, met een focus op stikstofbindende vlinderbloemigen. De PO Eiwitboeren van Nederland, Plant Protein Forward en Bean Meal zijn hierbij de drie pijlers voor het vervolg. Huidige deelnemers uit de Bean Deal maar ook nieuwe partijen kunnen zich hierbij aansluiten. Ik ondersteun dat van harte. Het is daarom mijn voornemen om als ministerie van LNV actief betrokken te blijven bij het vervolg van de Bean Deal. De eco-activiteit 'stikstofbindend gewas' is ook in 2026 opgenomen in de eco-regeling van het GLB en ik heb toegezegd ook de Bean Meal 2026 financieel te steunen. Ik ga verder in gesprek met de partijen over dit onderwerp. De aanbevelingen uit de eindrapportage van de ketenregisseur kunnen hierbij ondersteunen.

Met de bovenstaande toelichting beschouw ik de motie Podt en Vedder en de motie Beckerman als afgedaan.

De minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,

F.M. Wiersma